

mgr Beata Piecychna
Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Filologiczny

Autoreferat

rozprawy doktorskiej pt.

Język, rozumienie, interpretacja. Kompetencje tłumacza w świetle filozofii hermeneutycznej Hansa-Georga Gadamera

Promotor: prof. zw. dr hab. Halina Świączkowska – Uniwersytet w Białymstoku

Recenzenci: dr hab. Krzysztof Hejwowski, prof. UW – Uniwersytet Warszawski

prof. zw. dr hab. Piotr Stalmaszczyk – Uniwersytet Łódzki

Cel rozprawy

Przyjęto następujące brzmienie tezy rozprawy: dyskurs hermeneutyczny, mimo częstego kwestionowania jego przydatności w translatoologii, oferuje wgląd w istotne aspekty aktu tłumaczeniowego – w tym przede wszystkim w osobę kompetentnego tłumacza, stanowiącą element centralny w refleksji hermeneutycznej nad przekładem – oraz wykazuje przydatność w dydaktyce przekładu pisemnego. Aby zweryfikować zasadność tak skonstruowanej tezy, postawiono dwa główne cele. Pierwszym jest analiza i rekonstrukcja poglądów Hansa-Georga Gadamera na język, przekład, rozumienie i interpretację oraz odpowiedź na pytanie dotyczące tego, kim, według tego filozofa, jest kompetentny tłumacz, na czym polega jego twórcza działalność, wyjaśnienie, co decyduje o powodzeniu procesu tłumaczeniowego oraz jakiego charakteru są kompetencje tłumacza, jeśli analizuje się je z perspektywy hermeneutycznej. Drugim celem jest wykazanie przydatności podejścia hermeneutycznego we współczesnej dydaktyce przekładu, w szczególności zbadanie wpływu hermeneutycznego modelu Radegundis Stolze (autorki zainspirowanej filozofią hermeneutyczną Gadamera) na akwizycję kompetencji tłumaczeniowej u studentów lingwistyki stosowanej.

Motywy wyboru problematyki badawczej

Kompetencje tłumacza to obecnie jedno z najbardziej aktualnych zagadnień współczesnego przekładoznawstwa. Literatura przedmiotu jest wprawdzie bogata w prace prezentujące bardzo interesujące sposoby konceptualizacji omawianego pojęcia, jednak próżno szukać w nich jakichkolwiek odniesień do dorobku filozofów, którzy, co warto podkreślić, uczynili przekład istotną kwestią w swoich rozważaniach – kategoria tłumaczenia służyła myślicielom do analizowania pojęć filozoficznych bądź uzasadniania wyznawanych poglądów. W tym względzie szczególnie bogata wydaje się myśl hermeneutyczna. Współcześni translatolodzy rzadko jednak odwołują się do dorobku hermeneutów, a większość konceptualizacji kompetencji tłumacza przyjmuje charakter pragmatyczny bądź dydaktyczny. Autorzy ci nader często koncentrują się przede wszystkim na etapie finalnym procesu tłumaczeniowego, pomijając w dużej mierze tak istotne dla przekładu kategorie jak rozumienie czy interpretacja tekstu źródłowego¹. Są oni wprawdzie świadomi istoty faz inicjalnych w procesie tłumaczeniowym, jednak we współczesnych pracach z zakresu przekładoznawstwa rzadko można dostrzec pogłębioną refleksję nad tym, czym jest interpretacja tekstu dokonywana przez tłumacza lub na czym polega rozumienie tekstu wyjściowego. Zasadność i przydatność dyskursu hermeneutycznego w translatologii jest zresztą dosyć często kwestionowana². Przekładoznawcy sporadycznie odnoszą się w swych badaniach do bogatego dorobku takich autorów, jak M. Heidegger, H.-G. Gadamer, P. Ricoeur czy F. Paepcke, niesłusznie uznając ich wywody za zbyt złożone, zawile czy pełne niezrozumiałej metaforyki, by mogły stanowić jakikolwiek istotny punkt odniesienia w dyskusjach nad aktem tłumaczeniowym i rolą tłumacza.

Do podjęcia problemu badawczego skłaniają trzy powody: 1) brak prac dotyczących kompetencji tłumacza i ich akwizycji z punktu widzenia hermeneutyki przekładoznawczej, 2) naturalny związek między hermeneutyką a przekładem oraz 3) niesatysfakcjonujące współczesne konceptualizacje kompetencji tłumacza, powstające przede wszystkim w nurtach lingwistycznym i pragmatycznym przekładoznawstwa, w tym brak badań empirycznych weryfikujących skuteczność hermeneutycznych propozycji dotyczących problematyki z zakresu współczesnej dydaktyki przekładu.

Hermeneutyka i przekład to obszary wzajemnie się przenikające – przekład wiąże się nierozzerwalnie z dwoma oczywistymi i niezwykle istotnymi z punktu widzenia hermeneutyki

---

¹ P. Bukowski, *Hermeneutyczne kompetencje tłumacza* [w:] *Kompetencje tłumacza*, pod red. M. Piotrowskiej, A. Czesaka, A. Gomoli, S. Tyupy, Kraków 2012: 125-126.

² *Ibid*, s. 125.

aspektami, a mianowicie rozumieniem i interpretacją. Jak twierdzi R. Palmer, współczesna hermeneutyka znajduje w samym przekładzie i przekładoznawstwie ogromny obszar, na którym możliwe staje się eksplorowanie problematyki hermeneutycznej. Jak się jednak zdaje, dotychczas w niedostatecznym stopniu liczone jest z hermeneutycznym wymiarem aktu tłumaczeniowego, choć pojęcie przekładu funkcjonuje w filozofii hermeneutycznej – jest uniwersalne i fundamentalne, a także podlega ontologizacji.

Struktura rozprawy i przyjęte metody badawcze

Praca składa się z trzech części. Pierwsza została poświęcona stanowi badań w zakresie tematyki podjętej w rozprawie. Mieszczą się w niej trzy rozdziały.

W rozdziale pierwszym przybliżono współczesne ujęcia *kompetencji tłumaczeniowej*. Rozdział drugi został poświęcony hermeneutyce przekładoznawczej. Przedstawiono w nim etapy kształtowania się hermeneutyki jako kierunku filozoficznego, hermeneutyczne konceptualizacje przekładu oraz stan badań nad współczesną hermeneutyką przekładu.

W rozdziale trzecim przedstawiono sposób ukształtowania się pojęcia *język* w filozofii hermeneutycznej Gadamera. Prezentując aspekty języka w Gadamerowskiej filozofii hermeneutycznej, powiązano je z kategorią rozumienia i dziejowości. Rozdział ten stanowi istotne wprowadzenie do dalszych rozważań nad modelem przekładu w ujęciu Gadamera. Jest on istotny także z tego względu, że teoria hermeneutyczna autorstwa R. Stolze – której dotyczy część trzecia rozprawy – została w znacznej mierze inspirowana Gadamerowską filozofią języka.

Druga część dysertacji, mająca na celu udowodnienie pierwszej części postawionej tezy, dotyczy koncepcji przekładu w świetle Gadamerowskiej filozofii hermeneutycznej oraz wyodrębnionych na tej podstawie kompetencji tłumacza jako interpretatora tekstów. Składa się z czterech rozdziałów obrazujących odpowiednio cztery konceptualizacje przekładu: 1) przekład jako realizacja kolistej struktury rozumienia; 2) przekład jako konkretyzacja świadomości efektywnodziejowej; 3) przekład jako rozmowa hermeneutyczna; 4) przekład jako językowa wykładnia świata. Te cztery rozdziały stanowią także przegląd najważniejszych pojęć Gadamerowskiej hermeneutyki, które pomagają w zrozumieniu miejsca, jakie zajmują w niej przekład i tłumacz.

Przyjęto, że główną metodą badawczą w części drugiej rozprawy jest rekonstrukcja pojęcia przekład w świetle tego, co stanowi przedmiot filozoficznych dociekań Gadamera na temat języka, rozumienia oraz interpretacji, a następnie wyodrębnienie, na podstawie

prowadzonych rozważań, hermeneutycznych kompetencji tłumacza. Uznano, że dzieła Gadamera są na tyle wielowątkowe i bogate w liczne odniesienia do przekładu, iż przyjęta interpretacja jest zasadna w kontekście omawianego tu zagadnienia. Interpretację osadzono częściowo w kontekstach problemowych podejmowanych także przez współczesnych translatologów. Zaproponowane spojrzenie na poglądy Gadamera wydaje się uzasadnione, jednak jest to rzecz jasna tylko jedna z możliwych interpretacji stanowiących rekonstrukcję systemu teoretyczno-filozoficznego tego myśliciela, jak zawsze obciążonych nieuniknioną w takich przypadkach subiektywnością. Hermeneutyka dopuszcza różnorodne interpretacje tekstów, zwłaszcza filozoficznych. Są one za każdym razem uprawnione, o ile dotyczą istoty rzeczy ujawniającej się w procesie rozumienia danej treści, zwłaszcza że hermeneutyka w ujęciu Gadamera otwiera się na wielorakie sposoby jej odczytania.

Należy podkreślić, że poglądy tego filozofa nie są traktowane w sposób dosłowny ani nie zostały zrekonstruowane w sposób ściśle systematyczny. Na podstawie wyodrębnionych pojęć kluczowych rozwinięto szereg implikacji w nich zawartych dla pojęcia *kompetencje tłumacza*. Podchodząc do tekstów Gadamera i zawartych w nich wypowiedzi, inspirowano się Gadamerowskim postulatem „dialogu” oraz „rozmowy hermeneutycznej”, traktując omawiane poglądy nie tylko jako przedmiot procesu rekonstrukcji, ale również jako wstęp do dalszej dyskusji na temat takiej problematyki, która nie została uwzględniona wprost w pracach heidelberskiego filozofa. Przy rekonstrukcji, analizie i interpretacji teorii hermeneutycznej Gadamera korzystano przede wszystkim z najsłynniejszego dzieła filozofa – *Wahrheit und Methode*, zwłaszcza z jego części drugiej i trzeciej, a także z 4-tomowego *Kleine Schriften* oraz 10-tomowego wydania *Gesammelte Werke*, zwłaszcza z tomów: 2, 3, 8, 9 oraz 10.

Część trzecia rozprawy stanowi raport z badania przeprowadzonego w latach 2012-2013 w Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Białymstoku, na grupie studentów lingwistyki stosowanej. Celem badania była weryfikacja wpływu hermeneutycznego modelu autorstwa R. Stolze na proces akwizycji kompetencji tłumaczeniowej. Przeprowadzono preeksperyment, w którym połączono zarówno ilościowe, jak i jakościowe metody badawcze. Celem preeksperymentu było udowodnienie drugiej części tezy rozprawy, mówiącej o przydatności modelu hermeneutycznego we współczesnej dydaktyce przekładu pisemnego.

Pierwszą fazę badania stanowił etap pretest polegający na tłumaczeniu przez osoby badane fragmentu tekstu z zakresu literatury dziecięcej. Tą drogą w pierwszej fazie eksperymentu otrzymano 15 próbek tłumaczeniowych.

Część druga eksperymentu trwała około sześciu miesięcy (łącznie objęła 60 jednostek lekcyjnych po 45 minut) i stanowiła okres wdrażania podejścia hermeneutycznego R. Stolze. W tym czasie uczestnicy eksperymentu pracowali zarówno na tekstach z zakresu literatury pięknej, jak i na tekstach specjalistycznych oraz użytkowych.

Kolejną częścią eksperymentu badawczego było powtórzenie zadania tłumaczeniowego (identycznego z tym, które zostało opracowane przed wdrożeniem dydaktycznego podejścia hermeneutycznego). Była to tak zwana faza końcowa eksperymentu (posttest). Procedura przeprowadzenia tej części badania była identyczna z poprzednią – osoby badane tłumaczyły tekst w domu, bez wąskich ograniczeń czasowych, przy użyciu dowolnych źródeł i materiałów.

Osoby badane dostarczały komentarzy przy użyciu techniki *Integrated Problem and Decision Reporting* (ang. *IPDR*) zarówno w części pierwszej eksperymentu, jak i w jego części trzeciej. Wszystkie zebrane dane przeanalizowano pod kątem jakościowym oraz ilościowym. Materiał zebrany w części pierwszej eksperymentu porównano z materiałem zebrany w części trzeciej.

Celem badania było porównanie oraz szczegółowe przeanalizowanie zebranych komentarzy i uzyskanie wglądu w procesy mentalne uczestników badania podczas procesu tłumaczenia, zarówno przed zastosowaniem nowatorskiego podejścia hermeneutycznego, jak i po jego wdrożeniu. Skoncentrowano się przede wszystkim na analizie wpływu podejścia hermeneutycznego na takie aspekty, jak: błędy językowe i tłumaczeniowe, identyfikowanie i rozwiązywanie problemów tłumaczeniowych, stosowanie narzędzi tłumaczeniowych, wykorzystywanie rozwiązań kreatywnych oraz rozwój ogólnej wiedzy translatorskiej.

Wnioski końcowe

Kompetentny tłumacz – trawestując Gadamerowską interpretację słów Habermasa – rozumie tekst dzięki przeniesieniu kontrolowanego wyobcowania z poziomu przed naukowej umiejętności do rangi postępowania, które bazuje na refleksyjności. A wszystko jest możliwe za sprawą tak zwanego metodycznego kształtowania mądrości³.

Przekład i zachowanie osoby wykonującej tłumaczenie są w ujęciu Gadamerowskiej hermeneutyki nie tyle „aktem” subiektywności – często stanowiącej cel krytyki przeciwników podejścia hermeneutycznego w przekładoznawstwie – lecz sposobem bycia, czy też sposobem

---

³ H.-G. Gadamer, *Rhetorik, Hermeneutik und Ideologiekritik. Metakritische Erörterungen zu »Wahrheit und Methode«* [w:] tegoż, *Gesammelte Werke 2. Hermeneutik II*, Tübingen 1986 s. 239.

realizowania się tłumaczenia. Świadomość tłumacza nie podlega wprawdzie obiektywizacji, ale kształtuje się ona jako intersubiektywna przestrzeń umożliwiająca realizację rozumienia dziejącego się na skutek wpływu dziejów i historyczności. Sposób interpretacji nie zależy tu tylko od podmiotu poznającego, lecz także od przedmiotu poddawanego poznaniu. W tym sensie można dostrzec w Gadamerowskiej hermeneutyce szczególną równowagę pomiędzy epistemologicznym obiektywizmem a subiektywizmem, co jednocześnie wskazuje na pewne podobieństwo pomiędzy podejściem hermeneutycznym a kierunkiem myśli kognitywistycznej⁴. Warto nadmienić, że tekst wyjściowy należy interpretować jako dzieło, którego nie da się ograniczyć do konkretnego horyzontu historycznego – w pewien sposób ów tekst pozostanie bowiem na zawsze współczesny, podlegając tak zwanemu uaktualnieniu historycznemu czy też uwspółcześnieniu przeszłości. Dzieło, które poddawane jest przekładowi, można zatem określić mianem tworu o ponadczasowej współczesności⁵. Twór ten jednak winien zachować własną odrębność, stając się przestrzenią, w której stapiają się w jedno elementy zarówno obcości, jak i swojskości.

Przekład w ujęciu hermeneutyki Gadamera można porównać w taki sam sposób, w jaki autor *Wahrheit und Methode* zestawiał filozofię i muzykę⁶. Skoro zatem, według filozofa, muzyką jest dopiero ten twór, w którym współgrają zarówno alikwoty, jak i wszystkie nowe efekty dźwiękowe i cała dźwiękowa zdolność wyrazu, jaką owe alikwoty są w stanie wytworzyć, to dobrym przekładem jest dopiero taki tekst, w którym słowa współgrają zarówno z ich aspektami brzmieniowymi, jak i semantycznymi, przy uwzględnieniu kontekstu kulturowo-historycznego, w jakim owe słowa mieszczą się w każdym przypadku z osobna.

Analizując filozofię hermeneutyczną Gadamera, trudno jednak stwierdzić, by można było na jej podstawie wyodrębnić konkretną i ustaloną metodę postępowania z tekstem. W podejściu hermeneutycznym do przekładu i kompetencji tłumacza upatrywać należy zatem nie tyle jasno wyłożonych rozwiązań, co raczej opisu postawy człowieka, którego dążeniem jest zrozumienie Innego. Opanowanie pewnych metod tłumaczeniowych jest rzecz jasna wskazane, ale tylko taki tłumacz będzie je właściwie stosował, który w pierwszej kolejności otworzy się na to, czego przekładany tekst dotyczy. Według Gadamera, tłumacz – jako

---

⁴ B. Tokarz, *Spotkania. Czasoprzestrzeń przekładu artystycznego*, Katowice 2010; J. Bartmiński, *Perspektywa, punkt widzenia, językowy obraz świata* [w:] *Językowy obraz świata*, pod red. J. Bartmińskiego, Lublin 1990, s. 91.

⁵ H.-G. Gadamer, *Ästhetik und Hermeneutik* [w:] tegoż, *Kleine Schriften II. Interpretationen*, Tübingen 1967, s. 2.

⁶ H.-G. Gadamer, *Begriffsgeschichte als Philosophie* [w:] tegoż, *Kleine Schriften III. Idee und Sprache. Platon, Husserl, Heidegger*, Tübingen 1972, s. 249.

czytelnik oryginału – powinien wiedzieć jak najwięcej, aby poprawnie zinterpretować tłumaczony komunikat. Jednocześnie jednak powinien mieć świadomość, że nigdy tak naprawdę nie będzie wiedział dość. W refleksji tego rodzaju kryje się szczególna postawa kompetentnego tłumacza – *Bildung*, łącząca trzy rodzaje wiedzy: *sophia*, *phronesis* oraz *techné*.

Na podstawie poglądów filozofa można wywnioskować, jakie podejście do pisemnych komunikatów powinien mieć kompetentny tłumacz. Autor *Wahrheit und Methode* podkreśla istotę takich cech, jak otwartość na „rzecz”, o której tekst traktuje, autorefleksja, samokrytycyzm, wrażliwość, empatia, odpowiedzialność, intuicja, kreatywność oraz akceptacja swoiście pojmowanej translatorskiej „skończoności”. Ważne jest także wycucie językowe. Kluczowy pozostaje stosunek interpretatora do tradycji, bowiem przekładany tekst stanowi w gruncie rzeczy jej przekaz. Tłumacz powinien uznawać tekst za swoistego rozmówcę ukazującego mu „prawdę rzeczy”, która w Gadamerowskiej hermeneutyce zyskuje charakter intersubiektywny. Dzięki temu, co ujawnia tekst, możliwe jest osiągnięcie przez tłumacza samorozumienia – szczególnego wglądu we własne umiejętności oraz ograniczenia.

Poglądy Gadamera na fenomen rozumienia, interpretacji oraz języka stanowią niezwykle ciekawy wgląd w specyfikę aktu tłumaczeniowego, przede wszystkim zaś w kompetencje tłumacza. Poglądy owe wprowadzie – na co często zwracają uwagę krytycy podejścia hermeneutycznego w przekładoznawstwie – są nasycone metaforyką, jednak, jak się zdaje, to właśnie dzięki niej rozważania te nabierają istotnej głębi i umożliwiają spojrzenie na przekład z zupełnie innego punktu widzenia. Perspektywa hermeneutyczna w przekładzie jest także obecna we współczesnej dydaktyce przekładu. Gadamer inspirował bowiem nie tylko filozofów, ale także przekładoznawców. W ich grupie znalazła się między innymi R. Stolze – uczennica Fritza Paepcke. Poglądy autora *Wahrheit und Methode* stały się dla niej inspiracją przy tworzeniu jej własnej teorii hermeneutycznej, w której dostrzec można mnóstwo pojęć charakterystycznych dla Gadamerowskiej hermeneutyki filozoficznej: koło hermeneutyczne, tradycja, historyczność, horyzont czasowy, rozmowa hermeneutyczna oraz język. W podobny sposób co Gadamer ujmuje R. Stolze zadania idealnego interpretatora tekstów. Są to otwartość, skłonność do autorefleksji i samokrytyki, świadomość historyczna, empatia, wrażliwość, odpowiedzialność, intuicja czy kreatywność. Zbieżne są także poglądy tych dwóch autorów, dotyczące między innymi lektury tekstów czy elementów retorycznych przy ich tworzeniu. Można zatem stwierdzić, że teoria hermeneutyczna R. Stolze to w znacznej mierze uwspółcześnienie Gadamerowskich postulatów filozoficznych dotyczących języka, rozumienia oraz interpretacji.

Wyniki uzyskane w przeprowadzonym eksperymencie wskazują na istotne implikacje podejścia hermeneutycznego dla dydaktyki przekładu pisemnego. Można stwierdzić, że na etapie posttest zrealizował się częściowo Gadamerowski model przekładu oraz ideał hermeneutycznego fenomenu rozumienia i interpretacji. Analiza procesu tłumaczeniowego, na podstawie komentarzy dostarczonych przez uczestników preeksperymentu, ukazuje, że akt tłumaczeniowy nabrał charakteru kolistej struktury rozumienia. Studenci analizowali szczegóły przekładanego tekstu na podstawie ogółu, jego całość zaś – w oparciu o poszczególne elementy. Ich uwagę nie skupiały już w takim stopniu pojedyncze jednostki leksykalne, a jeśli koncentrowali się na nich, to zazwyczaj uwzględniali szerszy kontekst, w jakim dane słowo się pojawiało. Swoje pomysły interpretacyjne niejednokrotnie rewidowali, dając wyraz autorefleksji i samokrytycyzmowi. Większość osób badanych zaczynała proces tłumaczeniowy od swoistej antycypacji sensu całości, a także zbierania informacji dotyczących przekładanego dzieła. W komentarzach uwidacznia się także szczególna dojrzałość uczestników badania – uwagę zwracają bowiem dokładnie uzasadniane decyzje tłumaczeniowe.

Analiza procesu tłumaczeniowego osób badanych wskazuje na to, aby dydaktyk przekładu kładł nacisk nie tylko na jakość produktów tłumaczeniowych, ale również na związane z ich tworzeniem procesy kognitywne uczestników zajęć. Istotne jest także pogłębianie u studentów umiejętności krytycznego podejścia do własnej pracy oraz postawy cechującej się autorefleksją, bowiem to właśnie one mają pozytywny wpływ na rozwój komponentów kompetencji tłumaczeniowej. Pozostałymi cechami, które należy rozwijać u adeptów sztuki przekładu, są: empatia, otwartość, receptywność, wrażliwość, odpowiedzialność, kreatywność oraz umiejętność priorytetyzacji postępowania z określonymi elementami tekstu. Głównym celem współczesnych zajęć z zakresu przekładu pisemnego nie powinna być bynajmniej dążność do uczenia studentów „idealnego przekładu”, ale coś wręcz odwrotnego – rozwój pogłębionej refleksji nad tym, że ów idealny przekład tak naprawdę nie istnieje, przekonanie ich do konieczności nieustannego namysłu nad własnymi ograniczeniami oraz do ciągłego doskonalenia się. Wydaje się, że to właśnie w ten sposób można zapewnić wyższą jakość przekładu w skali mikro (w odniesieniu do konkretnych tłumaczeń), jak i w skali makro (w odniesieniu do polityki nauczania przekładu oraz percepcji postrzegania tego, kim jest kompetentny tłumacz).

Przeprowadzony eksperyment pozwala skonkludować, że kompetencje tłumacza powinny być ujmowane z perspektywy dynamicznej, a nie statycznej. Nie jest to bowiem element stały, raz na zawsze ustalony, lecz podlega ewolucji. Kompetencji tłumacza nie

należy też rozumieć jako określonej zdolności ani zbioru umiejętności, ponieważ, na co słusznie zwraca uwagę R. Stolze⁷, stanowią one podlegający ciągłym zmianom system interakcji o charakterze kognitywnym, w którym równie istotne, co sprawne posługiwanie się językiem docelowym czy rozumienie i interpretacja tekstu wyjściowego, są świadomość tłumacza własnego miejsca w danym momencie historii, zdolność do autoanalizy i autorefleksji, umiejętność odnajdywania się w konkretnej sytuacji, krytyczne podejście do swojej pracy, świadomość własnych ograniczeń, wrażliwość, empatia, intuicja, odpowiedzialność, kreatywność, dążność do multidyscyplinarności oraz – co być może najistotniejsze – chęć do nieustannego pogłębiania wiedzy.

W tytule pracy znalazły się trzy kluczowe słowa: język, rozumienie, interpretacja. Wybrano je, ponieważ wzajemna relacja tych pojęć oraz ich znaczenie tworzą klucz do zrozumienia tego, czym w Gadamerowskiej hermeneutyce jest przekład, a tym samym co stanowi o hermeneutycznych kompetencjach tłumacza. Na zakończenie warto zacytować słowa Pawła Dybla – jednego z najbardziej znanych reprezentantów myśli hermeneutycznej w filozofii:

(...) konfrontacja z podejściem hermeneutycznym działa „ożywczo”, gdyż wrywa je z dogmatycznego skostnienia we własnych schematach. Pozwala także badaczowi postawić całkiem innego rodzaju pytania o „przedmiot” badań i uzyskane rezultaty, spojrzeć na nie z całkiem innej, poniekąd szerszej i bardziej całościowej perspektywy, nakłania do autorefleksji nad „prawdą” własnych poznań⁸.

Beata Kępczyńska

---

⁷ R. Stolze, *The Translator's Approach – Introduction to Translational Hermeneutics. Theory and Examples from Practice*, Berlin 2011., s. 193-194.

⁸ P. Dybel, *Granice rozumienia i interpretacji. O hermeneutyce Hansa-Georga Gadamera*, Kraków 2004, s. 27-28.